

Univerzita
Pardubice
Fakulta
filozofická

Katedra: religionistiky

Akademický rok: 2016/2017

Posudek oponenta k diplomové práci

Jméno autora: Bc. Barbora Bernartová (Bílková)

Název tématu: Christianizace českých zemí raného středověku a možné přetrvání předkřesťanských tradic

Z posuzované práce o možném přetrvání předkřesťanských tradic v době christianizace českých zemí budu hodnotit především její formální a obsahovou stránku. Zvolená teoretická východiska (počínaje např. odmítáním používat ve vztahu k předkřesťanským tradicím výraz „náboženství“) jsou mně osobně cizí a jejich hodnocení bych v rámci posudku nepokládal za vhodné. Jen konstatuji, že autorka v úvodní části práce vytyčuje určitá východiska, která již předem předjímají závěry, k nimž potom v dalším textu dospívá. Svůj přístup v celé práci vyjadřuje i důsledným (z hlediska plynulosti textu poněkud rušivým) psaním slov „pohanství“ a „náboženství“ v uvozovkách, přičemž není příliš jasné, proč naproti tomu např. „víru“ starých Slovanů píše bez uvozovek.

První z kapitol týkajících se vlastního tématu pojednává o christianizaci „českého prostoru“ (?) na základě písemných pramenů. Postrádám v ní rozbor a charakteristiku jednotlivých pramenů, které jsou k tomuto tématu k dispozici. Věcně je možná obsah kapitoly poněkud poplatný schématu, podle kterého stojí ve středu christianizace českých zemí „slovanská“ cyrilometodějská misie; franští misionáři jsou v textu zmiňováni méně a iroskotští vůbec ne. Bezproblémové není ani schéma hlásající plynulé přenesení politického a církevního centra z Moravy do Čech po zániku Velké Moravy (s. 37). V 10. století lze také sotva doložit přítomnost muslimů v Čechách, takže zmínka o „střetávání tří tzv. abrahámovských náboženství na našem území“ (s. 39) působí přinejmenším diskutabilně. Vznik pražského arcibiskupství (přesněji: povýšení pražského biskupství na arcibiskupství) by bylo vhodné spojovat nejen s [pozdějším] Karlem IV. (s. 42), ale také s Janem Lucemburským, za jehož vlády k němu došlo.

Zajímavá je následující kapitola, v níž autorka posuzuje možnost „návaznosti“ raných křesťanských kostelů na našem území na předkřesťanská posvátná místa a kriticky rozebírá teorii, jež tuto návaznost hlásá. Pisatelka konstatuje, že interpretace příslušných archeologických nálezů jako pohanských svatyní je vesměs sporná, že zmínky o vyvracení předkřesťanských kultovních center v legendách a kronikách je třeba bránit jen jako *loci communes* a že obecně lze naše vědomosti o předkřesťanské religiozitě v Čechách a na Moravě označit za problematické. Zdá se mi však, že v dostatečné míře nevyužila monografií a skript psaných odborníky na prehistorické dějiny našich zemí (použila např. jen jednu z prací Vladimíra Podborského a vůbec

ne „klasické“ dílo *Náboženství pravěkého lidstva v Čechách a na Moravě* od Jiřího Neustupného) nebo k nim možná přistupovala s již předem danou skepsí.

V poslední a nejrozsáhlejší kapitole nazvané „Předkřesťanské přežitky“ diplomantka mj. opět rozebírá legendy, kroniky a další pramenné texty se zřetelem k otázce, nakolik jejich zprávy o přežívajících pohanských praktikách popisují reálné projevy předkřesťanské religiozity a nakolik se jen pohybují „v rámci obvyklé středověké topiky“ (s. 73). Ve vztahu k dílu *Induculus superstitionum et paganiarum* (které spojuje s 8. stoletím, avšak bez většího rozebírání otázky doby a místa jeho vzniku) se opětovně dotýká problému, zda lze původ v něm uváděných pověr spojovat s dobou předkřesťanskou. Kriticky (možná až hyperkriticky) rozebírá dosavadní interpretace písemných i archeologických pramenů jako hypotetické postulování náboženských představ starých Slovanů, o nichž podle jejich slov ve skutečnosti „nevíme zcela nic“ (s. 103).

Střídaté odkazování k českým pramenům a k pramenům z jiných evropských zemí (a také k pramenům středověkým, starověkým i biblickým) v některých částech této kapitoly působí poněkud nepřehledně. Možná by bylo lepší pojednat nejprve o popisování pohanských praktik ve středověkých křesťanských pramenech obecně a pak se věnovat české situaci. Uvítal bych také důkladnější zabývání se jednotlivými druhy pramenných textů z hlediska různosti jejich žánru a účelu.

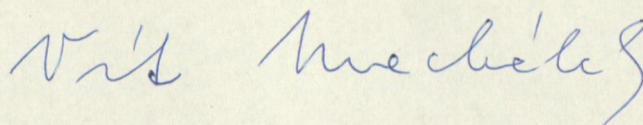
Práce je doplněna textovými přílohami, jejichž obsah i číslování na první pohled působí poněkud záhadně. Domnívám se, že do příloh je vhodné zařazovat spíše ukázky z pramenných textů než texty, ve kterých jsou prameny rozebírány. Jisté vysvětlení smyslu zařazených příloh se ovšem objevuje na s. 43. Seznam textových příloh chybí, práce obsahuje jen seznam obrázků. Ty se objevují přímo v textu a jejich zařazení je každopádně možné ocenit.

Seznam použité literatury obsahuje drobné formální nedostatky – např. názvy článků je zvykem psát v uvozovkách a u edic pramenů by měly být kurzívou psány názvy těchto edic, nikoliv názvy jednotlivých legend. Také forma poznámkového aparátu není zcela standardní (nezvyklé a zbytečné je např. uvádění ISBN před číslem stránky).

Jazyková úroveň práce je velmi dobrá. Doporučoval bych jen nepoužívat číslic typu „14“ nebo „19“ (s. 36), ale rozepisovat je slovem.

Závěrem konstatuji, že studentka v zásadě nesporně splnila požadavky kladené na diplomové práce. Hodnocení předloženého textu ponechávám na příslušné komisi. Jen jako možnost ke zvážení navrhuji klasifikaci stupněm velmi dobře (tj. 2).

V Brně dne 19. května 2017

doc. Mgr. Vít Machálek, Dr. Th.D.